

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1903. Andra Kammaren. N:o 18.

Tisdagen den 24 februari.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 17 innevarande februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkareintyg:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare Ingeniör J. H. G. Fredholm sedan den 20 febr. 1903 på grund af sjukdom (distorsio pedis sin.) varit och tillsvidare är förhindrad att deltaga i kammarens förhandlingar, intygas härmed.

Stockholm den 23 febr. 1902.

Henry Kempff
leg. läkare.

§ 3.

Herr statsrådet m. m. *A. T. Odelberg* aflemnade Kungl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående anvisande af medel till odlingslånefonden;

angående efterskänkande af vissa delar utaf ett lån, som från odlingslånefonden beviljats för utdikning och odling af mark till, bland annat, Häradsö i Åkers socken af Jönköpings län; och

angående upplåtelse af mark från Muonio kronopark till allmänning åt Enontekis socknemän.

De kungl. propositionerna bordlades.

§ 4.

Vidare aflemnades af herr statsrådet m. m. *E. F. W. Meyer* Kungl. Maj:ts propositioner:

med förslag till förordning angående tillverkning och beskattning af maldrycker; och

Andra Kammarens Prot. 1903. N:o 18.

med förslag till förordning angående en särskild stämpelafgift för punsch.

Jämväl dessa propositioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 5.

Enligt därom förut fattadt beslut företogos nu val af dels sju ledamöter i Riksdagens särskilda utskott n:o 1, dels nio ledamöter i Riksdagens särskilda utskott n:o 2, dels ock suppleanter i båda dessa utskott till samma antal som de ordinarie ledamöterna; och utsågos därvid till

Ledamöter i särskilda utskottet n:o 1:

herr <i>A. P. Gustafsson</i> i Sjögesta	med 188 röster,	
» <i>J. E. von Krusenstjerna</i>	» 188 »	
» <i>S. Nordström</i> i Höglunda	» 188 »	
» <i>C. Olsson</i> i Viken	» 188 »	
» <i>C. Wallis</i>	» 188 »	
» <i>C. J. Öberg</i>	» 188 »	och
» <i>A. Olsson</i> i Mårdäng	» 187 »	

Herr *C. E. Johansson* i Berga erhöi 1 röst.

Ledamöter i särskilda utskottet n:o 2.

herr <i>A. Henricson</i>	med 177 röster,	
» <i>J. P. Jansson</i> i Saxhyttan	» 177 »	
» <i>J. Johnsson</i> i Bollnäs	» 177 »	
» <i>C. A. Trolle</i>	» 177 »	
» <i>J. Widén</i>	» 177 »	
» <i>P. O. Lundell</i>	» 176 »	
» <i>J. Olofsson</i>	» 176 »	
» <i>A. Wiklund</i>	» 176 »	och
» <i>K. A. Staaff</i>	» 175 »	

Suppleanter i särskilda utskottet n:o 1.

herr <i>M. Andersson</i> i Löfhult	med 163 röster,	
» <i>C. H. Gustafsson</i> i Mjölby	» 163 »	
» <i>C. H. Wallentin</i>	» 163 »	
» <i>A. A. N. Reuterskiöld</i>	» 163 »	
» <i>J. T. Larsson</i> i Lund	» 163 »	
» <i>H. E. Collvin</i>	» 162 »	och
» <i>O. G. Eklund</i>	» 160 »	

Närmast i röstetal kommo herrar *J. Eriksson* i Lindehult och *H. Öhngren*, hvardera med 2 röster.

Suppleanter i särskilda utskottet n:o 2.

herr <i>H. Öhngren</i>	med 161 röster,
» <i>C. R. Höök</i>	» 149 »

herr <i>S. L. Olsson</i> i Älfvalsåsen	med 148 röster,	
» <i>L. Lindewall</i>	» 148 »	
» <i>C. E. Johansson</i> i Berga	» 147 »	
» <i>B. Dahlgren</i>	» 147 »	
» <i>C. J. Berggren</i>	» 145 »	
» <i>S. J. Enander</i>	» 143 »	och
» <i>A. Ekman</i>	» 142 »	

Närmast i röstetal kommo herrar *M. Andersson* i Löfhult, *H. E. Collvin*, *O. G. Eklund*, *C. H. Gustafsson* i Mjölby, *J. T. Larsson* i Lund, *A. A. N. Reuterskiöld* och *C. H. Wallentin*, en hvar med 19 röster.

Ordningen mellan de suppleanter, hvilka erhållit lika antal röster, bestämdes, sådan den finnes här ofvan angifven, genom lottning.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag angående de i nästföregående paragraf omförmälda val.

§ 7.

Upplästes följande till kammaren inkomna skrifvelse:

Till Riksdagens Andra Kammare.

Fullmäktige i riksbanken få härmed värdsamt anmäla, att, enligt meddelande från styrelsen för riksbankens afdelningskontor i Östersund, af de för granskning af kontorets räkenskaper och förvaltning för år 1902 vid innevarande års riksdag utsedde 4 revisorer och 4 suppleanter följande förklarar sig hindrade att deltaga i årets revision, nämligen

Fördelningsläkaren *O. E. S. Varodell*,
Förre riksdagsmannen *Gustaf Ericsson* i Mycklegård,
Majoren, friherre *G. M. C. Fleetwood*,
Apotekaren *Hj. Wikander* och
Inspektoren *O. Myrin*,

af hvilka de trenne sistnämnde voro valde till suppleanter.

Stockholm den 24 februari 1903.

Pehr Ehrenheim.

R. Törneblad.

K. Langenskiöld.

Olof Jonsson.

Rob. Almström.

C. A. Weber.

Jämte det skrifvelsen lades till handlingarna, beslöt kammaren för sin del, med godkännande af de gjorda afsägelserna, att åt de vid denna riksdag af kammaren utsedde valmän för utseende af revisorer och revisorssuppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning uppdraga att välja två revisorer och tre suppleanter i de afgångnas ställe.

§ 8.

Vidare upplästes ett från Första Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 87, med inbjudning till Andra Kammaren att förena sig med Första Kammaren i dess denna dag fattade beslut, att ett särskildt utskott, bestående af fjorton ledamöter, sju från hvardera kammaren, skulle tillsättas för behandling af Kungl. Maj:ts propositioner:

med förslag till ecklesiastik boställsordning; och

med förslag till förordning om ecklesiastika byggnadslånekassor.

Sedan berörda protokollsutdrag blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr vice talmannen Pehrson, som yttrade: Med anledning af den nu från Första Kammaren gjorda inbjudan om tillsättande af ett särskildt utskott för behandling af Kungl. Maj:ts nådiga proposition n:o 56 med förslag till ecklesiastik boställsordning och n:o 57 med förslag till förordning om ecklesiastika byggnadslånekassor skall jag anhålla att få hemställa, att denna kammare måtte besluta att antaga Första Kammarens ifrågavarande inbjudan samt i likhet med Första Kammaren bestämma antalet af de ordinarie ledamöterna i utskottet till 14, d. v. s. 7 från hvardera kammaren, äfvensom att slutligen denna kammare för sin del måtte bestämma antalet suppleanter till 7, såsom de ordinarie ledamöterna.

Hvad herr vice talmannen föreslagit blef af kammaren bifallet.

§ 9.

Föredrogos för remiss till utskott Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner; och blefvo därvid i enlighet med kammarens här ofvan antecknade beslut Kungl. Maj:ts propositioner med förslag till ecklesiastik boställsordning och med förslag till förordning om ecklesiastika byggnadslånekassor hänvisade till Riksdagens särskilda utskott n:o 3.

Kungl. Maj:ts härefter föredragna proposition angående inrättande af ett nytt stift m. m. öfverlämnades till statsutskottet.

Vidare hänvisades till lagutskottet Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af §§ 2 och 5 i förordningen den 16 november 1863 angående allmänt kyrkomöte och till lag om ändrad lydelse af § 3 i lagen den 26 oktober 1883 angående tillsättning af prästerliga tjänster.

Slutligen öfverlämnades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition angående pension för teckningsläraren J. Nehrman.

§ 10.

Efter föredragning vidare af de på kammarens bord hvilande motioner hänvisades:

herr *P. Jönssons* i Färeköp motion, n:o 136, till bevillningsutskottet;

herr *J. J. Byströms* motion, n:o 137, till kammarens tillfälliga utskott n:o 1; och

herr *O. G. Eriksons* i Öfre Odensvi motion, n:o 138, till kammarens tillfälliga utskott n:o 3.

§ 11.

Härefter föredrogs Riksdagens revisorers berättelse om den år 1902 af dem verkställda granskning af statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1901, och yttrade därvid:

Herr Hörnstén: Herr talman! Under förliden höst voro i tidningarna synliga åtskilliga artiklar angående vissa förhållanden vid riksbanebyggnaden mellan Gellivare och riksgränsen, hvarvid järnvägsstyrelsen klandrades för att i en bäck vid namn Abiskojokk hafva byggt en elektrisk kraftstation, hvilken skulle hafva kostat staten ofantliga summor utan att motsvara det därmed åsyftade ändamålet.

Då jag nu i statsrevisorernas berättelse icke funnit någon antydan om detta förhållande, antagligen beroende därpå, att detsamma icke var vid tiden för fullgörandet af deras uppdrag för dem känt, har jag härmed velat i all korthet erinra om att ett dylikt förhållande däruppe existerat, på det att kammaren och Riksdagen måtte vidtaga de åtgärder, som med anledning af dessa anmärkningar må finnas af behovet påkallade.

För öfrigt har jag icke något vidare att denna gång tillägga.

Herr Nordström i Stockholm: Herr talman! Äfven jag har läst de omtalade tidningsartiklarna. Jag har också nyligen sett en märkvärdig uppgift cirkulera i pressen, enligt hvilken anläggningarna vid Abiskojokk skulle ha kostat 1,000,000 kronor. Denna summa skulle ha utgifvits för att arbetet med några små tunnlar, som tillsammans kosta 200,000 kronor, skulle underlättas. Detta har stått i nästan alla tidningar. Det gaf mig anledning att taga reda på siffrorna angående denna sak.

Då den bana, hvarom här är fråga, måste vara färdigbyggd inom en viss bestämd tid, nämligen till den 1 januari 1903, beslöt man sig för att söka använda bland andra den nyare teknikens alla hjälpmedel, äfven bergborrningsmaskiner. För att drifva sådana maskiner behöfves emellertid komprimerad luft, och för att få kraft till denna lufts åstadkommande ansågos elektriska anläggningar lämpligast. Det gjordes då en dylik anläggning vid Abiskojokk och en vid Kaderjokk på ett afstånd från hvarandra af omkring 33 kilometer. Dessa båda anläggningar ha icke på långt när tillsammans kostat den i tidningarna uppgifna summan. Anläggningen vid Abiskojokk har kostat 365,000 kronor. De elektriska anläggningarna hafva lämnat kraft till arbetet, belysning och ventilationsanordningarna vid följande tunnlar: Nuolja-tunneln, som är 863 meter lång, tunneln vid Torne hamn, som är 540 meter lång, och tunneln vid Kedjejokk, som är 151 meter lång, allt under tak; därtill kommer den betydande hjälp, som man haft af

dessa anläggningar vid en del bergskärningar, som man måst företaga för att kunna komma fram med banan. Ingen praktisk människa kan väl tro, att kostnaden för sagda tunnlar uppgår till endast 200,000 kronor. Tunnlarnes sammanlagda längd är ju drygt $1\frac{1}{2}$ kilometer. Lägges därtill längden af de bergskärningar, där, som jag nyss omnämnde, elektrisk kraft användes, blir hela vägsträckans sprängning ganska betydlig. Ingen, som är förfaren i bergsprängning, kan tro, att man skulle kunna göra nämnda tunnelarbeten för 200,000 kronor. De ha i själva verket kostat cirka 754,000 kronor — jag säger cirka, ty det är naturligtvis ett afrundadt tal. Arbetena med banan ha blifvit färdiga i rättan tid. Det är icke sagdt, att det alltid blir billigare att använda bergborrningsmaskiner, men arbetet går alltid mycket fortare, och ifrågavarande arbeten skulle ha gått ändå fortare, därest icke förhållandet varit det, att en del arbetare icke ville använda bergborrningsmaskiner, under det att andra återigen yrkade på att få arbeta med sådana. Att då afskeda dem, som icke ville använda maskinerna, tillät hvarken tiden eller andra förhållanden, utan de, som ville borra för hand, fingo göra det, och de, som ville använda maskiner, fingo använda sådana. Därigenom kommo borrningsmaskinerna att användas mindre än ursprungligen varit beräknadt.

Undersökningarna för anläggningen af elektricitetsverket vid Abiskojokk — om hvilket den siste talaren nu yttrade sig — voro anförtrodda åt en däri förfaren firma. Denna verkställde undersökningar i mars månad 1899, den tidpunkt på året, då vattenståndet är det minst gynnsamma. Undersökningen gaf vid handen, att man skulle kunna drifva elektricitetsverket vid Abiskojokk med det vatten, som då fanns, således ännu bättre under sommar, höst och vår, då vattentillgången är större. De verkliga anläggningskostnaderna blefvo emellertid icke oväsentligt högre, än som beräknats. Kostnaderna öfverstege det beräknade beloppet med inemot 100,000 kronor. Vid Abiskojokk visade det sig, att vattentillgången under en del af året blef så liten, att anläggningen måste stå stilla i 3 till 4 månader på vintern. Den andra anläggningen, den vid Kaderjokk, har däremot gått nästan hela tiden och arbetat till full belåtenhet; den kommer också att bibehållas för att vid riksgränsen förmedla belysningen å stationen och lämna kraft vid pumpningen af det vatten, som behöfves till lokomotivstallen, äfvensom möjligen för vändningen af den vändskifva, som där finnes för de stora lokomotiven.

De uppgifter angående dessa saker, som varit synliga i tidningarna, ha sålunda i alla afseenden varit fullkomligt oriktiga.

Det har äfven stått i tidningarna, att kostnaderna för dessa elektriska anläggningar blifvit på något konstigt sätt borteskamoterade, så att det icke skulle synas af räkenskaperna, huru mycket de i verkligheten ha kostat. Detta är emellertid något, som jag bestämdt vill bestrida. Arbetschefen däruppe är en man, som icke på något sätt tillåter sig att söka fuska med räkenskaperna, utan tvärtom ha hans räkenskaper alltid utmärkt sig och utmärka sig fortfarande för den största reda. De räkenskaper, där kostnaderna för nu ifrågavarande elektriska anläggningar äro intagna, befinna sig för närvarande enligt föreskrift hos kammarrätten, och skulle kammarrätten finna någon

anledning till anmärkning mot dessa räkenskaper, lär den nog icke underlåta att framställa desamma. Riksdagens revisorer ha naturligtvis icke kunnat granska räkenskaperna i detalj, hvilket kammarrätten kommer att göra.

De beskyllningar af allehanda slag, som nu under en tid varit synliga i tidningarna angående banans där uppe anläggning, härflyta nog från en och samma källa. Dessa beskyllningar ha riktat sig icke så mycket mot järnvägsstyrelsen, utan mest mot dem, som där uppe under många och långa vintrar stridit och slitit under svåra förhållanden. Jag måste verkligen protestera mot ett sådant uttalande som det, att dessa män skulle ha försökt att genom räkenskaperna vilseleda någon. Kostnaderna där ha visserligen blifvit stora, men säkert är, att det går icke att med det system, som blifvit fastställt för räkenskapernas förande, göra något sådant, som tidningarna antydt.

Jag har med detta velat ha sagdt, att de uppgifter angående kostnaderna för elektricitetsverket vid Abiskojokk, som varit synliga i tidningarna, äro oriktiga, äfvensom att uppgifterna angående tunnelkostnaderna äro oriktiga.

Jag skall slutligen såsom ett exempel på, huru stort värde man kan tillmäta dylika anmärkningar, be att få anföra, hurusom i en notis, som framkommit i vissa tidningar, påstods, att Riksdagen anvisat 90,000 kronor för anläggande af en stenkaj vid Gellivare. Den, som skref notisen i fråga, sade sig hafva varit där och funnit, att det endast fanns en liten träkaj, som icke kunde kosta mer än 2,500 à 3,000 kronor. Ett par af stockholmstidningarna, som tyckte, att detta var tämligen ampert, gjorde sig den mödan att se efter, hur härmed förhöll sig, och de funno då, och publicerade det äfven, att något sådant anslag aldrig blifvit af Riksdagen beviljadt, och att således hela denna historia vore osann. Den är en bland de många, som endast äro ägnade att kasta skugga öfver de personer, som haft arbetena där uppe om hand.

Jag har icke något vidare att tillägga.

Herr Hörnstén: Jag har väckt denna fråga på tal, emedan jag ansett, att det icke borde stanna vid hvad i tidningarna därom skrifvits, och då nu följdén af mina anmärkningar blifvit den, att utaf järnvägsstyrelsens chef lämnats en förklaring härom, så tror jag, att jag för min del kan känna mig tillfredsställd, och att äfven Riksdagen skall anse det fördelaktigt, att man fått någon kännedom om huru det förhåller sig härmed.

Huruvida denna fråga nu är till fullo utagerad, därom vill jag icke yttra mig, men den har dock blifvit väckt på tal inför ett, såsom jag tror, rätt forum.

Vidare anfördes ej. Ifrågavarande berättelse jämte de nu afgifna yttrandena öfverlämnades till statsutskottet.

§ 12.

Föredrogos, men bordlades åter sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 1 och bevillningsutskottets betänkande n:o 10.

§ 13.

Efter föredragning häruppå af bevillningsutskottets memorial n:r 11, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:r 7 i anledning af väckt motion rörande tullen å formalin, blef den däri föreslagna voteringspropositionen af kamraren godkänd.

§ 14.

Vidare föredrogos hvart för sig, men blefvo ånyo bordlagda bevillningsutskottets memorial n:o 12 och betänkanden n:is 13 och 14, bankoutskottets memorial n:o 3 samt lagutskottets utlåtanden n:is 23 och 24 och memorial n:o 25.

§ 15.

Herr *V. L. Moll* aflämnade en motion, n:o 139, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande förordning angående stämpelafgiften.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

§ 16.

Ordet lämnades härefter på begäran till herr *Wavrinsky* i Stockholm, som yttrade: Herr talman, mine herrar! År 1896 hemställde Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t täcktes dels låta utröna, om och till hvilken utsträckning stadgande må kunna meddelas i syfte att vid slakt af husdjur minsta möjliga lidande medelst föregående bedöfning eller på annat ändamålsenligt sätt tillfogas djuren, dels ock, därest utredningen därtill föranleder, låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagstiftning i ämnet. Riksdagen motiverade denna sin hemställan hufvudsakligen därmed, att i många trakter af vårt land tillgår ännu slakt af husdjur på det sätt, att djuret kullkastas genom rep, hvilka fästas ofvanom djurets klöfvar, hvarefter, och sedan djuret lagts på rygg, med fötterna bundna uppåt, dess hals utan vidare uppskäres, och matstrupen utdrages samt ombindes, för att det blod, som kommer från pulsåderna, ej skall blifva förorenadt; och försiggår hela denna hemska operation utan all föregående bedöfning. Då nu i Sverige omkring 760,000 större djur och i allt minst 4 millioner husdjur årligen slaktas, inses lätt faran af att låta dessa grymheter ohindrade fortgå och vikten af att vidtaga verksamma åtgärder till deras undertryckande. I flere andra länder, såsom i Tyskland, Österrike och Schweiz, har man, i samma mån upplysningen och medkänslan för djuren vaknat, bemödat sig att genom lagstiftningen sätta en gräns för ett onödigt marterande af djuren vid deras nedslaktning. Hvad vårt land angår, äga vi till

afvärande af djurs misshandling endast ett mycket knapphändigt stadgande i 18 kap. 16 § strafflagen, där det, såsom vi alla känna, heter: »Visar någon i behandling af egna eller andras kreatur uppenbar grymhet, straffes med böter. Äro omständigheterna synnerligen försvårade, må till fängelse i högst 6 månader dömas». Denna paragraf har ingen tillämpning i det fall, som det här är fråga om, nämligen vid slakt, det framgår däraf, att vissa landshöfdingeämbeten upprepade gånger gifvit kronobetjäningen order att tillse, att icke lägen trädes för nära i fråga om slakt. Så vidt jag vet har aldrig någon rättgång ägt rum eller något straff ådömts någon med anledning af grymhet vid slakt. Denna min uppfattning, att nämnda paragraf icke i sådana fall kan tillämpas, vinner stöd af det utlåtande, som justitiekanslersämbetet på grund af remiss till ämbetet af den ofvan anförda riksdagsskrifvelsen afgaf år 1897, alltså året efter det, Riksdagen aflät denna skrifvelse. I detta utlåtande säger justitiekanslersämbetet, att det anser, att det icke kan betvivlas, att vid slakt af hemdjur dessa alltför ofta utsättas för lidanden, som kunnat undvikas genom iakttagande af ändamålsenligt förfaringssätt vid slaktens utförande. Ämbetet förklarar, att det vore af den största vikt, att i allmänna medvetandet måtte allt mer och mer intränga känslan af skyldighet att vid slakt iakttaga hvad som är nödvändigt till förebyggande af onödig pina för djuren. Och detta mål, säger ämbetet, borde kunna kraftigt främjas genom meddelandet af positiva föreskrifter rörande förfaringssättet vid slakt af hemdjur. Emellertid föreslås, att det bör göras till föremål för undersökning, om och till hvilken utsträckning dylika föreskrifter må kunna meddelas utan att förorsaka alltför stora praktiska olägenheter. Lagstiftning i ifrågavarande afseende anser dock icke justitiekanslersämbetet ha sin plats i strafflagen, hvilket icke heller betingas af Riksdagens framställning. Meningen är väl, att i strafflagen böra endast straffen och arten af brottet generellt angifvas, under det att de detaljbestämmelser, som härvidlag äro nödvändiga, icke höra hemma i strafflagen.

I statsrådet behandlades frågan den 23 följande juli. Föredragande var statsrådet Annerstedt. Denne ansåg, att det torde kunna ifrågasättas, huruvida icke föreskrifter borde utfärdas rörande förfaringssättet vid slakt, där den yrkesmässigt bedrifves. Lagstiftningen rörande denna fråga hörde tydligen hemma inom näringslagstiftningens område. Han förordade därför vidare utredning genom civildepartementet. Detta blef ock Konungens beslut. Genom en kungl. skrifvelse af den 13 augusti 1897 inforrades från civildepartementet länsstyrelsernas utlåtande angående bestämmelser vid slakt, där denna yrkesmässigt bedrifves. Granskar man nu utlåtandena från landshöfdingeämbetena, finner man, att ungefär hälften af dem icke kunnat undgå att erinra Kungl. Maj:t därom, att den fråga, som till dem remitterats, icke är den, som Riksdagen begärt utredning om, utan är en betydligt inskränkt del af densamma, och vissa landshöfdingeämbeten yttra sig i den andan, att det rent af är det väsentliga i frågan, som Kungl. Maj:t uteslutit. Så säger t. ex. Konungens befallningshafvande i Hallands län: Hvad angår straffbestämmelserna, kan Konungens befallningshafvande icke finna, att, då, enligt hvad

för Konungens befallningshafvande uppgifvits, de, som slakta i hemmen, äro de, som oftast göra sig skyldiga till onödigt pinande af djuren vid slakten, sagda bestämmelser böra afse endast yrkesslaktare, utan torde i författningen stadgas ansvar för en hvar, som slaktar hemdjur, utan att detsamma förut blifvit på något i författningen angifvet sätt bedöfvadt. Att öfverträdelser härutinnan, begångna af den enskilde, i allmänhet komma att undandraga sig åklagarens uppmärksamhet och således sällan lära kunna beifras, är nog sant, men en dylik invändning — som för öfrigt med fog kan göras jämväl beträffande en stor del af de i strafflagen omförmälda brott och förseelser, synnerligast sedlighetsförbrytelserna — synes Konungens befallningshafvande icke förtjäna afseende, enär blotta tillvaron af straffhot otvifvelaktigt torde få antagas mången gång förhindra en förseelses begående. Konungens befallningshafvande i Skaraborgs län yttrar: Det torde blifva synnerligen svårt, för att icke säga omöjligt, att med erforderlig noggrannhet bestämma gränsen mellan slakt, som yrkesmässigt bedrivs, och den, som icke är af sådan beskaffenhet. Men äfven om kännetecknen på yrkesmässig slakt skulle kunna fullständigt angifvas, måste Konungens befallningshafvande för sin del anse det vara föga följdriktigt, att lagstiftningen skulle söka att skydda djuren för onödig pina vid yrkesmässigt slaktande, som dock numera torde i allmänhet bedrivs med mera skonsamhet mot djuren än tillföre, men tillstädja sådant pinande vid all annan slakt. Konungens befallningshafvande i Jönköpings län har tydligen hänvänt sig till hushållningssällskapet. Dettas förvaltningsutskott säger: Då det emellertid icke är yrkesslaktarne, utan de s. k. hemslaktarne, som göra sig skyldiga till de största grymheterna, synes det utskottet i hög grad önskvärdt, att föreskrifter om förfaringsättet vid slakt af hemdjur böra utfärdas icke blott i fråga om den slakt, som yrkesmässigt bedrivs, utan utsträckas att gälla slakt af hemdjur.

Sedan Kungl. Maj:t några år efteråt insamlat alla länsstyrelsernas utlåtanden, remitterades ärendet till medicinalstyrelsen. Denna har i sitt utlåtande först inlåtit sig på frågan, huruvida olika slaktmetoder inverka på köttets beskaffenhet, och yttrar sedan: att mot denna metod — nämligen utan föregående bedöfning — kunde dock anföras dels rent praktiska skäl, framför allt det besvärliga och tidsödande fångslandet, särskildt af större djur, före slakten, dels ock de onödiga plågor, för hvilka slaktdjuret utsattes såväl vid dess kullkastande och fångslande, som ock därigenom, att medvetandet hos djuret kvarstode kortare eller längre tid, efter det blodaf tappningen börjat. Med anledning häraf vidtogos numera vid yrkesslakt tämligen allmänt, särskildt i utlandet, anordningar för bedöfning af djuren före slakten, vare sig detta skedde genom slag i pannan med klubba eller yxhammare, eller af särskilda apparater, såsom slaktmask, slaktbult eller skjutmask, därtill användes. Under förutsättning att vissa organ hos slaktdjuren — den förlängda mårgen och de däri belägna centra för blodtryck, hjärtverksamhet och respiration — ej vid bedöfningen skadades, inverkade sådan bedöfning ej i nämnvärd mån ofördelaktigt på blodaf tappningen eller på köttets beskaffenhet, hvarför denna metod ur såväl praktisk som humanitär synpunkt obetingadt kunde re-

kommenderas. Hvarje slaktmetod, hvarigenom den förlängda mårgen skadades, såsom s. k. nackstick eller ock slag i nacken, vore, såsom ej medförande blodets fullständiga aftappning genom det därpå följande bröststicket, olämplig. På grund af hvad styrelsen sålunda anfört, ansåg den föreskrifter i nu ifrågavarande afseende vara af behofvet påkallade. Dock anser styrelsen, att åtminstone f. n. sådana föreskrifter ej böra utsträckas längre än till yrkesmässigt bedrifven slakt, ty dels skulle föreskrifterna, om de utsträcktes äfven till hemslakt, väl mycket komma att inkräkta på den enskildes rätt att förfoga öfver sin egendom, dels skulle öfvervakandet af deras efterlefnad komma att erbjuda alltför stora svårigheter. Äfven föreställer sig styrelsen, att införandet af bättre slaktmetoder bland yrkesslaktarne helt säkert skall bidra till att genom exemplets makt vänja allmogen från användandet af nu brukliga omänskliga slaktmetoder. Därefter kritiserade medicinalstyrelsen Stockholms hälsovårdsnämnd, som uttalat önskvärdenheten af ett förbud mot slakt af djur i annat djurs åsyn, och finner det önskvärdt, att slakten försiggår i öppna hallar och icke i s. k. celler, emedan därigenom snygghet och bättre ordning vidmakthålles. Men medicinalstyrelsen förbiser då, efter min uppfattning, att hvad man här afsett, nämligen att det ena djuret icke må slaktas i annat djurs åsyn, äfven kan vinnas, fastän slakten sker i öppna hallar, därigenom att djuren, innan de införas till hallen, få ögonen förbundna eller, såsom sker i de stora slakthusen, förses med slaktmask. Grunderna för denna lagstiftning böra enligt medicinalstyrelsens åsikt blifva följande: 1) yrkesmässig slakt af husdjur, med undantag af fjäderfä, må ske endast efter förutgången bedöfning medelst slag eller skott i pannan. Bedöfning af fullvuxet nötkreatur eller häst skall utföras af minst två samtidigt närvarande, fullvuxne personer och på det sätt, att den ena medelst lämplig inrättning fasthåller djurets hufvud, under det den andra utdelar slaget eller aflossar skottet. 2) Yrkesmässig slakt må ej bedrifvas på ställe, som är synligt från gator, vägar eller öppna platser, eller som är för allmänheten tillgängligt. 3) Personer under 15 år må ej tillåtas vid slakt närvara. Närmaste öfvervakandet af de föreslagna föreskrifternas efterlefnad bör enligt medicinalstyrelsens åsikt tillkomma polismyndighet i stad och kronobetjäning på landet. Men därjämte skulle det säkerligen vara för saken gagneligt, om medlemmar af djurskyddsföreningar eller andra intresserade personer kunde af Konungens befallningshafvande förses med särskildt bemyndigande att närvara vid yrkesmässigt utöfvande af slakt. Särskildt har medicinalstyrelsen trott sig böra rikta Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på förhållandena vid slakt enligt judisk ritus, som i utlandet, speciellt i Tyskland, gifvit upphof till mycken agitation. Det är denna del af frågan, som jag ber att under några ögonblick få litet närmare beröra, emedan den enligt min uppfattning är den viktigaste, visserligen icke i omfång, men i det hänseendet, att därvid största grymheterna begås.

I den förtjansfulla tidskriften »Djurskyddet», som en stor del af kammarens medlemmar haft i hand, finnes en beskrifning på huru den s. k. schäktingen, slakten efter judisk ritus, tillgår. Jag skall icke uppläsa hvad där står, utan jag vill endast i korthet lämna en

redogörelse för hvad jag såg i det stora slakthuset i Berlin just vid slakt efter judisk ritus. Oaktadt flere svårigheter ställdes i vägen därför, lyckades det mig dock till sist att få öfvervara en sådan slakt. Slakten försiggår, skulle jag vilja säga, i två akter; den första består i djurets nedläggande och fängslande, den andra i halsens uppskärande och aftappande af blodet. I Stuttgart och på andra ställen finnes maskineri, hvarmed djuren kunna hissas upp från marken och fängslas till fötterna, hvarigenom det blir lätt att varsamt lägga ned dem och få dem i den ställning, som är nödvändig för slakten. Dessa apparater användas dock ej alltid där, enligt hvad jag hörde sägas. I Berlin tillgick icke på det sättet, utan där infördes djuret och bands med hufvudet vid en järnring i golfvet, därefter lades om tre af dess ben en järnketting, som stod i förbindelse med ett vindspel. Att endast tre ben bundos berodde därpå, att man genom att lämna det fjärde benet, ett af bakbenen, fritt, kunde bestämma, åt hvilken sida djuret skulle falla. När vindspelet rördes, drog sig järnkettingen tillsammans om de tre benen; djuret, som var bundet vid ringen med hufvudet och därför stod nedhukadt, märkte, att benen drogos samman, och började våldsamt arbeta mot trycket. Man såg, att redan då en förtviflad kamp började hos djuret, en kamp för lifvet. Men så småningom var all motståndskraft bruten, då det icke kunde stå stadigt på sina ben, och så föll det hårdt och våldsamt mot stengolfvet. Då löstes banden upp, som fasthöllo djuret vid järnkettingen, och i stället slogos dessa grofva rep om horn och nos på det samma, och där sattes in en spak, så att djuret, som låg på sidan, medelst spaken fick halsen och hufvudet vridna ett kvarts hvarf och hårdt pressade mot golfvet. Spaken var lång och den kraft, som med den kunde utvecklas, var betydlig. Då djuret sålunda låg alldeles fastnagladt vid golfvet, trädde den judiske slaktaren fram i sin hvita dräkt och med sin skarpslipade och blänkande knif, lade sig på knä bredvid djuret och strök det med handen ett par gånger fram och tillbaka på halsen, tills han fick tag på ett lämpligt ställe, då han skar igenom strupen och sågade ända in till haiskotorna. Då strömmade luften ut med ett susande läte, och både blodkäril och pulsådor afskuros, och blodet sprutade ut öfver dem, som deltog i slakten. Sårytorna vidgades, och djuret började kippa efter andan och så våldsamt skaka kedjorna, att jag trodde, att det skulle slita sig löst; det lösa benet kastade det med en kraft, som var obeskriflig. Under tiden rullade det med ögongloberna. Kampen syntes mig rent af vedervärdig. Men det var icke det värsta. Djuret tycktes gång på gång få nya krafter att kämpa sin kamp, ty därigenom att blodet icke aftappades oafbrutet, utan stockade sig i pulsådern, så att blodflödet stannade af — då och då måste man draga ut ådern och skära af en klump — återfördes blodet till hjärnan, och återkom medvetandet. Så vidt jag kunde förstå och så vidt jag kan rätta mig efter de upplysningar, som jag erhöi af den tjänsteman, hvilken direktören skickade med mig, fortgick den medvetna dödskampen i 4 $\frac{1}{2}$ minuter; först efter den tiden föll djurets hufvud tungt ned, och man kunde se, att det var mera krampaktiga, helt säkert omedvetna rörelser, som återstodo. Strax efteråt fick jag tillfälle att gå in i en

annan afdelning af slakthuset och där äse en slakt efter annan metod. Man hade tagit dit en skjutapparat af messing med skef yta. Djuret, som skulle slaktas, var mycket stort, så att man vågade icke använda slaktmask. En duk drogs öfver djurets ögon, och skjutapparaten sattes för pannan. Slaktaren tog därpå en klubba, som icke var en fjärdedel så stor, som den talmannen har, och slog med denna ett slag på apparaten, hvarvid djuret föll ned utan ett ryck och utan ett spår af dödskamp. Så mycket vidrigare föreföll mig därför erinringen om den slaktmetod, som jag förut åskådat.

Nu kan man naturligtvis fråga sig: Är det så farligt med denna slakt, äro djurens lidanden verkligen så stora, som de se ut att vara, eller äro icke djuren faktiskt medvetlösa. Och är det icke så, att den, som äser slakten, lider mera än djuren själfva? Jag skall icke alltför mycket upptaga tiden på denna sena timma af dagen, utan ber endast att i korthet få lämna några få uppgifter från vederhäftigt håll rörande denna sida af frågan, hvilka uppgifter jag icke vill undandra kammaren. Vid engelska veterinärföreningens 11:te generalförsamling yttrades om schaktningen, att »djuret vid denna slaktmetod behåller sitt medvetande, ända tills en stor kvantitet blod har förlorats, och dess ryckningar och kastningar, rörelser, som tydligen förorsakas af smärta och förfäran, erbjuda en anblick, som väcker medlidande». Medicine doktor Julius Loery skrifer i »Der Thier- und Menschenfreund»: »Sex minuter efter schäktsnittet konstaterade jag ännu 48 slag i minuten. Döden inträffade först under 15:de minuten. Det arma djuret led förskräckligt och var efter min öfvertygelse ända till slutet vid fullt medvetande». Jag skulle kunna fortgå på detta sätt och lämna liknande utlåtande från t. ex. Hamburger-Altona Veterinärläkareförening, från en kungl. kommission i Dresden, som bestod utelutande af medicinalråd, geheimeregeringsråd, professorer o. s. v., som alla konstaterade, att ett ohyggligt och ändamålslost djurplågeri vid denna slakt bedrifves. En jude, doktor Lawrence-Hamilton, försäkrar, att han på grund af personliga besök i slakthusen samt fysiologiska och patologiska undersökningar i försökslaboratorier voro öfvertygad om, att judiska slaktmetoden är *i hög grad grym*. Den undersökningskommission i Dresden, som jag nyss omnämnde, förklarade, att dödskampen hos ett schäktadt slaktdjur varade minst i 3 $\frac{1}{2}$ minuter och ibland ända till 5 minuter, till dess att reaktionen på ögats hornhinna, den så kallade corneareaktionen hade upphört. Man brukar inom kirurgien anse — jag vadjar till min ärade kamrat här till höger — att vid bedöfning med kloroform den satsen gäller, att medvetlöshet inträdt, då patienten icke blinkar, när man med fingret rör vid hans öga, d. v. s. när corneareaktionen upphört.

Man har som skäl för denna slaktmetod, den judiska, anfört, att köttet blir bättre. Men var mycket framstående fackman på detta område, länsveterinär H. Åkerström i Upsala, som gjort en resa utomlands utelutande för att studera denna fråga, har afgifvit ett alldeles motsatt utlåtande. Han säger: »För köttets hållbarhet spela emellertid jämte blodaftappningen äfven andra faktorer en roll, och i första rummet synes det mig för erhållande af ett hållbart kött vara nödigt, att döden hos slaktdjuren inträder utan för svar dödskamp. *Härvid-*

lag är det ingen metod, som är så i allo otillfredsställande som schächtmetoden, och ingen som öfverträffas af skjutmetoden. Under mina upprepade besök i utländska slakthus har jag själf till vid slakthusen anställda veterinärer riktat den frågan, om köttet vid schächtning blir bättre, och har jag alltid på denna fråga erhållit ett nekande svar. Framstående vetenskapsmän på detta område uti Italien ha för sin del förklarat, att det är deras öfvertygelse, att kött af sådana slaktdjur, som plågas af slaktaren, icke blott förlorar i smak och en del af sitt näringsvärde, utan också mer eller mindre blir skadligt ur hygienisk synpunkt. I sin bok om ptomain (likgift) säger doktor Farguharson, att det kan anföras exempel på febrar och andra sjukdomsyttningar, som uppstått genom ångest och kval. I vår tid, då tuberkulosen vunnit en så betydande utbredning bland våra kreatursbesättningar, kan det verkligen ifrågasättas, om det är hygieniskt att, såsom sker vid schächtning, å det nedsolade golvet blotta vissa partier å slaktdjuren, halsregionen. Icke alltid, men emellanåt vid schächtning inträffar ock en sak, som icke synes egnad att göra köttet smakligare. Under slaktdjurets häftiga sträckningar kan nämligen magens innehåll gifva sig ut genom matstrupen och blandar sig då med blodet. Vid dylika tillfällen lära slaktarne, i en del slakthus åtminstone, slå en knut på matstrupen. Och att man, hvad det ekonomiska beträffar, måste vara bra nog blygsam, när man äfven i detta afseende framhåller schächtmetoden, torde vara ganska klart bland annat däraf, att vid denna slaktmetod blodet helt och hållet blir till ingen eller ringa nytta.

Till sist måste jag bemöta den invändning, att detta skulle vara en religiös fråga och att man icke bör sära judarnes religiösa känsla, som här tager sig uttryck. Jag vill erinra om, att det här icke är fråga om judarnes religion, utan om deras ritual, således en rent formell angelägenhet. Till stöd för den uppfattningen, att frisinnade judar i vår tid icke fästa det afseende vid denna slaktmetod, som judarne fordom gjorde, ber jag att få meddela hvad rabinen J. Stein har förklarat i sin broschyr »Das Schächten, Streitschrift gegen den jüdischen Schlachtritus». Han säger där bland annat: »Den judiska slaktritualen är icke grundad på de judiska lagböckerna. Den judiska slaktritualen är blott att betrakta såsom ett rabbinskt påfund. För djurets dödande medelst slakt- eller skjutmask, hvilket uppenbarligen är ett långt humanare slaktsätt än det judiska, står efter den rätta, äkta judendomens andemening intet religiöst hinder i vägen». Man kan då fråga sig, hvarför dylik slakt äger rum. Ja, det torde kunna förklaras däraf, att judarne, som af sanitära skäl blifvit förbjudna att äta fläsk, äfven ha den känslan, att det skulle vara förenadt med våda att äta kött af nötkreatur. Därtill kan man sluta däraf, att icke hela oxens kött får af judarne användas. Vid slakten stämplas vissa delar af köttet, och endast dessa delar få af judarne förtäras. Man har sagt mig i utlandet, att det väsentligaste grundskalet härvidlag dock skulle vara det, att man velat genom dessa olika sedvanor vid ätandet förhindra ett alltför intimt umgänge mellan judarne och de kristna och på detta sätt söka förmå judarne att sluta sig inom sig själfva.

Att vi i vårt land icke äro främmande för denna fråga, ehuru de allra flesta säkerligen icke förut hört talas om schäktingen, därpå tyder ett upprop, undertecknad af omkring 150 veterinärer i vårt land, som för undvikande af detta djurplågeri rekommendera skjutapparater, därpå tyder äfven ett annat upprop, som för något antal år sedan — jag skulle genom att vädja till biskop Schéele kunna få exakt reda på året, jag tror att det var 1897 — utfärdades i vårt land. Detta senare upprop, som utgick från framstående män i både Sverige, Norge och Danmark, afsåg att uttala en protest mot hvarje sådan slakt, som sker utan föregående bedöfning, och i synnerhet mot en så grym slakt som denna schäkting. Uppropet är undertecknad från Sverige af bland andra professorerna Wennerholm och Morell, båda vid veterinärinstitutet, professor Christian Lovén, d. v. universitetsrektorn, professorn, medicine doktor Hedenius. För öfrigt märkas där sådana namn som Viktor Rydberg, excellensen von Essen, f. d. statsrådet von Ehrenheim, biskop von Schéele, grefve Snoilsky, f. d. statsrådet Gunnar Wennerberg jämte en hel mängd andra djurvänner, som naturligtvis icke saknades vid ett tillfälle som detta, då det gällde att gifva uttryck åt sin medkänsla för djuren.

Svårigheten för judarne att vara med om en slaktmetod, som icke är så grym som denna, minskas i allt väsentligt därigenom, att man i utlandet nu lyckats konstruera apparater för djurens bedöfvande medelst elektricitet, hvarigenom djuren icke behöfva på något våldsamt sätt behandlas. Eljest går så till, att man slår eller skjuter in en bult eller kula i pannan, hvilken träffar hjärnan och sålunda åstadkommer medvetlöshet. Jag ber att särskildt få bemärka, att i Sachsen, Schweiz, furstendömet Reuss och storfurstendömet Finland är schäkting fullständigt förbjuden, och att dessutom svårigheter äro uppresta för denna slaktmetod i Preussen och i viss grad äfven i Österrike. Då jag i fjol var utomlands, pågick det en strid i Mönchengladbach, som slutade med att myndigheterna där förbjödo schäktingen. I Sachsen finnes en särskild förordning rörande slakt utfärdad, men det som mest intresserar oss, är den förordning som utkom i Finland under fjolåret. I Finland väcktes djurvännernas förhoppning om att något skulle kunna uträttas på detta område, på grund af den skrifvelse som den svenska riksdagen aflät i ämnet. Det är betecknande för förhållandena, att man i Ryssland har lyckats åstadkomma en förordning af nu ifrågavarande slag. I Sverige ha vi ännu icke kommit ett steg mot det målet. Den förordning som nu gäller för Finland är mycket kort, och jag ber därför att få uppläsa den i dess helhet, den lyder som följer:

»Hans Majestät Kejsaren har på Kejsarliga Senatens för Finland underdåniga framställning täckts den $\frac{1}{14}$ augusti 1902 i Peterhof i nåder fastställa följande förordning:

§ 1.

Slakt af husdjur, med undantag af fjäderfä, må icke ega rum annorlunda än efter djurets bedöfvande antingen genom slag mot

djurets pannben, eller genom användande af slakt- eller skjutmask, eller ock genom skott ur skjutvapen mot djurets pannben eller undre sidan af örats bas; skolande djurets ögon därvid hållas väl förbundna.

Vid plötsligt insjuknande af husdjur eller annat olycksfall må dock, ifall omständigheterna sådant fordra, slakt annorlunda verkställas, likväl med iakttagande däraf, att den utväg användes, som för djuret medför minsta lidande.

Slakt får icke verkställas af annan än fullvuxen person.

§ 2.

Att plocka fjäderfå samt få eller upphänga annat husdjur, innan döden inträdt, vare förbjudet.

§ 3.

Slakt af husdjur skall verkställas inom slutna lokal. Saknas vid icke-yrkesmässig slakt sådan lokal, må annat ställe, som icke är från gata eller allmän väg synligt, för slakten användas.

Vid slakt få ej andra personer vara tillstädes än de, som för förrättningen erfordras, ej heller må slakt ega rum i närvaro af eller omedelbar närhet till annat husdjur.

§ 4.

Öfverträdelse af denna förordning straffas med böter högst ett-hundrafemtio mark.»

Denna förordning är byggd på förordningen i Sachsen och skiljer sig från denna hufvudsakligen i det afseendet, att i Sachsen förekommer äfven fängelsestraff för dessa brott.

I Sverige har den omständigheten, att alltför stor grymhet förfvas vid slakt, tilldragit sig uppmärksamhet, åtminstone i tidningarna på allra sista tiden. Jag ber att få återopa en artikel i Östgöta Correspondenten, där det förklaras, att »hufvudorsaken till att detta barbariska djurplågeri trots allt, alltjämt fortfar, är naturligtvis att söka i den gamla slentrianen med därtill hörande brist på känsla och ömhet för djurens nöd. Härtill kommer att respektive byslaktare ogärna vilja göra den ringa ekonomiska utgiften till inköp af slaktmasker, hvilka på sin höjd betinga några få kronor. Svårligen skall det gå att få bukt med denna osed utan att lag varder stiftad däremot. Till dess att så ske kan vore det synnerligen önskvärdt att respektive hushållningsgillen vidtoge lämpliga åtgärder mot oskicket, bland annat genom att slaktmasker till särskildt billigt pris tillhandahölles eller rent af gratis utdelades till ett visst om än så ringa antal i hvarje socken.» I Karlstadstidningen syntes den ^{24/11} 1902 en artikel som hade till rubrik: »Är det bättre här i Värmland?» Där redogöres först för hvad redaktionen af Östgöta Correspondenten har anfört och därefter tillägges, att förhållandet är alldeles likartadt i Värmland, och artikeln slutar: »Därför borde det i lagen införas

någon förtydligande bestämmelse, som uttryckligen hänför det gamla slaktsättet under den nämnda paragrafen —», d. v. s. 16 § i strafflagens 18 kap.

Frågan har blifvit ännu mera brännande därigenom, att länsveterinärerna af samvetsskäl ansett sig pliktiga att här ingripa. Sålunda har länsveterinären i Malmö, Ernst Schoug, till Konungens befallningshafvande i Malmöhus län ingifvit en skrifvelse, i hvilken han säger, att han i sin egenskap af länsveterinär anser sig icke kunna underlåta att fästa Konungens befallningshafvandes uppmärksamhet på den vårdslöshet och oskicklighet, som ännu alltjämt inom detta län lägges i dagen vid nedslaktandet af våra husdjur, i det att de merendels utsättas för de grymmaste plågor till följd däraf, att de antingen icke eller också endast ofullständigt bedöfvas — göras känslolösa — före blodaftappningen». »Skulle» — tillägger han — »såsom jag äfven varit i tillfälle att äse, det bedöfning afseende slaget, på grund af djurets oro eller slaktarens osäkerhet på handen, ej träffa midt i pannan, utan exempelvis å hornroten eller i trakten däromkring, så bli djurets plågor naturligtvis ännu olidligare.» Han hemställer, att Konungens befallningshafvande måtte genom länskungörelse eller på annat sätt framhålla: 1:o) att slaktning ej må äga rum i annat kreaturs åsyn; 2:o) att kreaturet ej må med slag eller sparkningar framdrivas till slaktplatsen; 3:o) att kreaturet bör väl fastbindas i en å golfvet eller marken fastgjord ring; och 4:o) att djuret göres fullt känslolöst genom en snabb bedöfning, innan blodet aftappas. Till sist anhåller han, »det Konungens befallningshafvande ville ålägga innehafvarne af härvarande exportslakteri, som ju står under statens kontroll och sålunda bör tjäna som föredöme för andra slakterier, att hädanefter verkställa slaktning på ett för djuren mindre plågsamt sätt än det, jag denna dag varit i tillfälle att iakttaga, då det kräfdes ej mindre än 6 slag med yxhammaren för att bedöfva ett slaktkreatur, som af dessa slag uppenbarligen på det mest gräsliga sätt plågades».

På grund af denna — som jag beklagar — vidlyftiga motiveering, som likvisst föranledes däraf, att jag måste visa kammaren, att jag icke i oträngdt mål gör denna min framställning, ber jag, att kammaren ville tillåta, att jag till herr statsrådet och chefen för civildepartementet måtte få framställa följande två frågor:

Har Riksdagen att från Kongl. Maj:t under den närmaste tiden förvänta förslag till slaktlag?

Om så icke är fallet, ärnar herr statsrådet och chefen för civildepartementet träffa andra anstalter, för att det upprörande djurplågeriet vid slakt utan föregående bedöfning och särskildt den s. k. schäktningen må upphöra?

Ifrågavarande framställning blef på begäran bordlagd.

§ 17.

Anmaldes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser:

Andra Kammarens Prot. 1903. N:o 18.

n:o 11, till Konungen, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning och förbättring samt till bro- och hamnbyggnader m. m., och

n:o 12, till fullmäktige i riksgäldskontoret, angående riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit, sedan ansvarsfrihet senast tillerkändes fullmäktige i nämnda kontor.

§ 18.

Till bordläggning anmäldes:

lagutskottets memorial och utlåtanden:

n:o 26, angående öfverlämnande till särskildt utskott af två till lagutskottet hänvisade motioner;

n:o 27, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående upphäfvande af patronatsrätten; och

n:o 28, i anledning af väckt motion om vitsord att påkalla skifte för utbrytning af rätt till skogsfång eller mulbete; samt

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 3, i anledning af väckt motion om fribrefsrätt för ordförande i kommunalstämma och kommunalnämnd; och

n:o 4, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen angående upphörande af den vissa städer åliggande skyldigheten att bekosta lokal åt telegrafstation.

§ 19.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr <i>N. Åkesson</i>	under 8 dagar fr. o. m. den 1 mars,
„ <i>J. T. Larsson</i> i Lund	„ 7 „ „ „ 25 febr. och
„ <i>W. Andersson</i> i Bråborg	„ 4 „ „ „ 25 „

§ 20.

Justerades protokollsutdrag, hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 4,35 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.